

e-Dergi arşivleme çözümleri hakkında pratik bir rehber

www.jisc-collections.ac.uk/archiving

JISC collections
delivering resources online

Hakkımızda

JICS Collections İngiltere Yüksek ve İleri Eğitim Konseyi tarafından 2006'da akademik ve araştırma camiası adına ulusal düzeyde sayısal içerik için pazarlık etme, sağlama ve lisansının alınması amacıyla kuruldu.

Temelde Ortak Bilgi Sistemleri Komisyonu (Joint Information Systems Committee - JISC) içinde çalışan JICS Collection artık İngiltere Yüksek ve İleri Eğitim konseyinden fon alan bütün Yüksek ve İleri Eğitim kurumları ve Araştırma Konseylerinden oluşan kendi üyeleri ile ticaret yapan bir limitet şirket halini almıştır.

JISC tarafından kurulmuş bir hizmet olan JISC Collection, artan üyeleri ile okullar ve müzeler gibi yaşam boyu öğrenme ile ilgilerinden dolayı üyelik niteliğini kazanmış İngiltere içindeki ve dışındaki kurumlar için sayısal içerik lisansı da yapmaktadır.

Gücümüz

- Kütüphaneler için sayısal içerik satın alımı ve lisanslama konusunda güvenilir uzmanlarız.
- Kurum olarak pazarlık, satın alma ve lisanslama konusunda uzmanız.
- Kullanıcı ihtiyaçları ve sürekli gelişen sayısal bilgi ortamı paralelinde lisanslama ve iş modelleri geliştirmeye yarayacak araştırmalar yürütmek için üyelerimiz ve yayıncılık camiasıyla işbirliği yaparız.
- Sayısal bilgi ortamı hakkında, sadece araştırma projeleri ile kalmayıp, aynı zamanda konferanslara katılarak, yayıncılık sektörü ve bireysel araştırmalarla gelişmeleri tartışarak bilgilerimizi geliştiririz.
- Üyelerimizle iletişim halindeyiz, ihtiyaçlarını dinler ve üzerlerindeki baskıyı izleriz, pratik, etkili ve ödedikleri paranın karşılığını verecek en iyi lisans şartları, iş modelleri ve araçları geliştirmek için çalışırız.
- Ulusal düzeyde sayısal içerik pazarlığı ve lisanslamasını yaparak üyelerimize zaman ve para kazandırırız.

Bazı rakamlar

- Ulusal pazarlık rolümüzün akademik topluma yılda £43 milyondan fazla etkinlik kazancı getirdiği tahmin edilmektedir.
- 24 adet kaynak satın alınmış ve İngiltere Ulusal Akademik Arşivi'nin parçası olarak sunulmaktadır.
- NESLi2 girimişi üzerinden dergiler için 18 anlaşmaya yaptık.
- NESLi2 SMP'nin parçası olarak küçük ve orta ölçekli yayınevleri ile dergiler için 22 anlaşma yaptık.
- 80'den fazla online kaynak için pazarlık yaptık ve indirimli fiyattan lisanslarını aldık.
- Eylül 2009 itibarıyla 6.400'den fazla abonelik yürütmekteyiz.
- e-Öğrenme materyallerinin amaca uygun hale getirilmesi, iş dünyası ve camia ile bağlantılar kurulması, e-kitaplar, iş modelleri, iptal sonrası erişim ve kullanım istatistikleri gibi alanlarda bir dizi proje ve çalışmaları yürütmekteyiz.

Daha fazla bilgi için: www.jisc-collections.ac.uk

Yönetim Kurulu Üyeleri

JIC Collections Yönetim Kurulu Başkanı

David House
Rektör Yardımcısı Vekili, Brighton
Üniversitesi

Çekirdek Üye Yöneticisi

Martyn Harrow
Bilgi Hizmetleri Yöneticisi, Cardiff
Üniversitesi

Kurumsal Üye Yöneticileri

Dr. Hazel Woodward
Üniversite Kütüphanecisi, Cranfield Üniversitesi
ve Cranfield Press Yöneticisi

Deborah Shorley
Kütüphane Hizmetleri Yöneticisi, Imperial
College London

Davit Scott
Ders Programı ve Kaynaklar Geliştirme
Müdürü, Dundee College

Başkan
Lorraine Estelle
CEO, JISC Collections

İletişim bilgileri

JISC Collections
Brettenham House
5 Lancaster Place
London
WC2E 7EN
United Kingdom
Email: collections@jisc.ac.uk
Tel: +44 (0)20 3006 6000

Bu eser Creative Commons Attribution-Non-Commercial 2.0 UK: England & Wales License altında lisanslıdır. Bu lisansın bir kopyasını görmek için şu adresi ziyaret ediniz <http://creativecommons.org/licenses/bync/2.0/uk/> veya Creative Commons, 171 Second Street, Suite 300, San Francisco, California 94105, USA adresine mektup yazınız.

İçindekiler

1. Giriş	4
Genel bilgi ve amaçlar	4
İptal sonrası erişim ve uzun dönemli koruma – farkı nedir?	4
Karanlık (dark) arşiv nedir?	5
Maliyetlere karşı riskler	5
Arşivleme çözümleri – dikkate alınacak etkenler	5
Mevcut e-içerik arşivleme seçenekleri nelerdir?	5
Genel bilgi ve yönetim	6
Nasıl çalışır?	6
Erişim ne zaman başlatılır?	6
Kaç tane kütüphane ve yayınevi katılıyor?	6
2. UK LOCKSS Ortaklığı	6
İşletme modeli nedir?	7
Maliyetler nelerdir?	7
Yararlarını ölçme	7
Genel bilgi ve yönetim	8
Nasıl çalışır?	8
Erişim ne zaman başlatılır?	8
Kaç tane kütüphane ve yayınevi katılıyor?	8
İşletme modeli nedir?	8
3. CLOCKSS	8
Maliyetler nelerdir?	9
Yararlarını ölçme	9
Genel bilgi ve yönetim	10
Nasıl çalışır?	10
Erişim ne zaman başlatılır?	10
Kaç tane kütüphane ve yayınevi katılmaktadır?	10
4. Portico	10
İşletme modeli nedir?	11
Maliyetler nelerdir?	11
Yararlarını ölçme	11
Katılım ve ücretler tablosu (Ocak 2010 itibarıyla)	12
Hangi NESLi2 ve NESLi2 SMP yayınevleri e-dergi arşivleme programlarına katılıyor	13
5. Ek: The British Library'nin Rolü	14
Hızlı linkler	15

1. Giriş

Genel bilgi ve amaçlar

‘Geçmişte kütüphaneler topladıkları materyallerin korunmasından kendilerini sorumlu tutuyorlardı, yayınevleri ise onlara ihtiyaçları olan materyali sağlıyordu. Kabul görmüş bu iş bölümü sayısal ortamda çalışmaz, özellikle lisanslı e-dergilerle uğraşırken.’ JISC e-Dergiler Arşivleme ve Koruma üzerine Bilgi Notundan, 2007

Bilimsel dergilere e-only erişim eğilimi hızla devam ediyor ve giderek artan sayıda dergi ‘sayısal doğuyor’ ve basılı karşılıkları yok. British Library tarafından yaptırılan bir araştırmaya göre 2016 yılında bütün süreli yayınların yarısı online olacak. ¹

Araştırmacı ve öğrenciler artık istedikleri yerde ve istedikleri zamanda okuyup indirmek için dergi makalelerine online erişiyorlar. Ayrıca, akademik dergileri online olarak yayınlamanın ve erişimin pek çok yararları var. E-only erişimin akademik sektöre önemli ölçüde para tasarrufu sağlaması mümkün. Tedarikçiler e-only erişim için indirim yapmaya istekliler ve kütüphaneler de basılı dergilerin yönetim ve depolanması ile karşılaştıkları kârlı durumdadır.

Ancak şu anda sayısal ortamda olanın, her zaman mevcut olamayabileceği yönünde endişeler var; parası ödenmiş içeriğe iptal edildikten sonra erişimin nasıl garanti edileceği konusu kurumların e-only seçeneğine geçmesindeki temel engel. Bu durumla ilgili pek çok konu tartışılmaya devam ederken, neyse ki bu kaygıları dile getirecek bir takım girişimler ortaya çıktı. Ek olarak, yayınevleri değişen kütüphane isteklerine uyum sağlamakta, çeşitli arşivleme düzenlemelerine katılmakta ve iptal sonrası erişim için daha fazla seçenekler sunmaktadırlar.

Bu kitapçık, e-arşivleme seçeneklerine yatırım yapmayı düşünen kurumlar için bir başlangıç noktası sağlamaktadır. Uzun süreli temel koruma planlarından üç tanesinin sunduğu çözümlerle ilgili pratik bir rehber vermekte ve her bir çözümün kendine has özelliklerini belirtmektedir.

¹ Where Shall We Put It? Spotlight On Collection Storage Issues – 4 Ekim 2004’deUlusal Koruma Ofisi Konferansında sunulan bildiriler: www.bl.uk/npo/pdf/conf2004.pdf

İptal sonrası erişim ve uzun dönemli koruma – farkı nedir?

Parası ödenmiş içeriğe iptal edildikten sonra erişim haklarını garanti altına almak e-dergi lisansları için önemli bir gerekliliktir ve bu hak NESLi2 model lisansına konulmuştur.

8.5 Bu Anlaşmanın sona ermesinden sonra (bu Anlaşma altındaki yükümlülüklerin Lisans sahibi tarafından sözleşmenin esasına ilişkin ihlali hariç) Yayınevi (Lisans sahibinin seçeneğine göre) Lisans sahibine ve onun Yetkili ve Geçici (Walk-in) Kullanıcılarına, Abonelik Periyodu içinde yayınlanmış ve ücreti ödenmiş olan Lisansı Alınmış Materyalin tam metnine erişmelerini ve kullanımlarını sağlayacaktır, bu şu şekillerde olabilir; i) ücretsiz olarak Yayınevinin sunucusu üzerinden Lisansı Alınmış aynı Materyalin arşiv kopyalarına sürekli online erişimle, veya ii) ücretsiz olarak Lisans Sahibine veya İngiltere HE/FE topluluğu adına merkezi bir arşive veya diğer arşiv tesisine (bir STM yayınevine ait arşiv tesisi hariç) konmak üzere partiler tarafından üzerinde anlaşılmış bir elektronik ortamda Lisansı Alınan aynı Materyalin arşiv kopyalarının verilmesiyle, veya iii) Lisansı Alınmış olan aynı Materyalin ftp protokolü üzerinden arşiv kopyalarının ücretsiz olarak verilmesiyle. Şüpheleri ortadan kaldırmak için, arşiv kopyalarına erişim ve kullanımı bu Anlaşmanın 3. ve 4. maddelerinde belirtilen şartlara tabidir.

Ancak, bu maddenin uzun dönemli koruma, iptal sonrası erişim yetkisinin kullanılması, yayıncının işi bırakması ve mevcut başlıkların kesilmesi durumuna karşı düzenlemelerle desteklenmesi gerekir. Karanlık (dark) bir arşiv oluşturulması bir çözüm getirir.

Karanlık Arşiv nedir?

Bir veya daha fazla güvenilir üçüncü-parti kurumları tarafından emniyetli bir şekilde tutulan ve kullanıcıların sadece sıkı şartlar oluştuğunda ('tetikleyici durumlar' olarak bilinir) ulaşabileceği online içerik arşividir. Erişim 'terkedilmiş' içerik için sağlanır ancak son örneklerde bir yayınevinden artık sağlanmayan içeriği de kapsayacak şekilde genişletilmiştir.

Maliyetlere karşı riskler

e-Dergilere erişimi kaybetme riski ve etkisi kurumdan kuruma ve başlıktan başlığa değişir ama genel bir problemdir. Her kurum araştırmacı ve öğrencilerin çalışmaları için gerekli materyallere sürekli erişimi garanti altına alma ihtiyacı duyar. Bununla birlikte her e-dergi koruma işleminin para yanında personel gücü açısından maliyeti olacaktır. Bu nedenle gerek bireysel gerek ortaklaşa olarak kütüphanelerin riskleri değerlendirmesi ve e-only seçeneğine geçme sonucu kazançları (fiyatlandırma, zaman, depolama vb) dikkate alan ücret/yarar analizleri yapması önemlidir.

Arşivleme çözümleri – dikkate

alınacak etkenler

Bir kütüphanenin arşivleme çözümü seçimi bir takım etkenlere dayanarak yapacağı değerlendirmeye dayanır.

-örneğin:

- Kapsanan içeriğin alanı
 - yayıncı sayısı ve türü, başlıklar, yıl kapsamları
 - kurumun büyüklüğü ve odaklandığı konular ve kütüphanesinin mevcutları (araştırma, öğretim, ikisinin karışımı)
 - bir kurum içinde özel istekleri olan bölüm veya grupların bulunması (örneğin, ağırlıklı olarak eğitim veren bir üniversitede, özel dergi koleksiyonlarına dayanan yüksek itibarlı bir araştırma grubu)
- Kütüphane veya bir bütün olarak kurum içinde IT desteğinin düzeyi
- Erişim şartları, açık erişime önem vererek
 - örneğin Creative Commons lisanslama
- Maliyetler ve ücretlendirme temeli
- Yönetim ve iş modeli
 - örneğin nasıl işleyecek, kararları kim verecek ve uzun dönemli sürdürülebilirlik için nasıl finanse edilecek,

Mevcut e-içerik arşivleme

seçenekleri nelerdir?

JISC Collections tarafından hazırlatılan e-Dergi Arşivleme Seçenekleri Karşılaştırmalı Çalışma raporunda altı adet arşivleme seçeneğini incelendi ve Mayıs 2008'de yayınladı (raporun tamamı için bakınız: www.jisc-collections.ac.uk/archiving/ejournalarchiving). Bunlardan beş tanesi JISC tarafından kurulan PEPRS projesine katılmaktadır, bu proje e-dergileri koruma konusunda kayıt hizmeti pilot projesidir, çeşitli arşivleme programları hakkında kütüphanelerin sistematik ve güncel bilgi edinmelerine izin verecek yollar denemek içindir (bakınız www.edina.ac.uk/projects/peprs/).

Bu rehber üç arşivleme planı üzerinde yoğunlaşmaktadır:

UK LOCKSS Ortaklığı, CLOCKSS and Portico. Ayrıca Ek olarak özellikle elektronik dergiler üzerine yoğunlaşan British Library'nin sayısal kütüphane programı hakkında güncel bilgiler yer almaktadır.

2. UK LOCKSS Ortaklığı

Genel bilgi ve yönetim

UK LOCKSS Ortaklığı, İngiliz akademik kütüphanelerinin yerel arşivler ağı üzerinden arşivleme sorumluluğunu paylaşmak için LOCKSS (Lots of Copies Keep Stuff Safe – Pek Çok Kopyayı Güvende Tutma) teknolojisini işe koyduğu ortak bir hareketin adıdır. Başarılı bir iki yıllık JISC pilot projesi sonucu kurulmuştur (daha fazla bilgi için bakınız: www.jisc-collections.ac.uk/catalogue/lockss ve <http://edina.ac.uk/lockss>).

UK LOCKSS Ortaklığı, yayınevlerinin içeriğini kütüphaneler tarafından tutulan LOCKSS kutularına koyma konusunda pazarlık yapmak üzere kütüphanelerle birlikte çalışır, böylece ne zaman bilimsel içerik bir yayınevinin web sitesinden sağlanamasa, kütüphanenin LOCKSS kutusu o içeriği hemen son kullanıcıya sunacaktır. UK LOCKSS Ortaklığı üyeleri neyin depolanacağını içerik hakları sahipleriyle yapılan anlaşmaya bağlı olarak belirler.

UK LOCKSS Ortaklığı, daha geniş kapsamlı kütüphanelerin LOCKSS Ortaklığının bir parçasını oluşturur.

LOCKSS (www.lockss.org) 1998’de Stanford Üniversitesi Kütüphaneleri tarafından Ulusal Bilim Vakfı, Mellon Vakfı, Soros Vakfı ve Kongre Kütüphanesinin desteği ile kuruldu. LOCKSS teknolojisi, katılan kütüphanelerin Açık Erişim materyalleri, web siteleri ve bloglar gibi diğer içeriğin yanı sıra abone oldukları veya satın aldıkları dergi veya e-kitap içeriğini toplama, depolama, saklama ve erişimlerini sağlar.

Nasıl çalışır?

LOCKSS kütüphanelere aşağıdakileri yapmalarını sağlayacak açık-kaynak yazılımı sunar:

- Bir kütüphane rafının sayısal karşılığı olarak görev alacak bir LOCKSS kutusu kurar.
- Kurumun koleksiyon politikasına göre korunacak içeriği seçer.
- Web’e girildiği şekilde e-dergi içeriğini alan, LOCKSS’un ‘web-crawling – web örümceği’ kapasitesini kullanarak arşivleme için içeriği güvence altına alır.
- Neredeyse hiç günlük bakım gerektirmeyen LOCKSS’un otomasyona dayalı koruma teknolojisinden yararlanır.
- İhtiyaç duyulduğunda, korunan içeriğe mevcut kütüphane ve üniversite sistemleri üzerinden erişim

Daha fazla bilgi için: www.lockss.org/lockss/How_It_Works.

Erişim ne zaman başlar?

Korunan içeriğe, materyal yayınevinin web sitesinden görüntülenemediği zaman (her ne sebeple olursa olsun) erişilir. Kütüphane LOCKSS kutularındaki içeriğin denetimine sahip olduğundan, aynı zamanda iptal sonrası erişimi de garantiler.

Kaç kütüphane ve yayınevi katılmaktadır?

Ocak 2010 itibarıyla, 200 üye kütüphane ile yaklaşık 400 yayınevi 2.700’den fazla başlığını LOCKSS sistemine vermiştir. 20 İngiltere kütüphanesi katılmaktadır; UK LOCKSS Ortaklığındaki bu üyelerin güncel bir listesi şu adreste bulunabilir: <http://edina.ac.uk/lockss/institutions.html>.

İşletme modeli nedir?

UK LOCKSS Ortaklığı için temel mali kaynak İngiltere kurumlarından alınan üyelik ücretidir.

Ortaklığın hedefi, değişen bir ortamda işbirliği yapma ve gerekli sorumlulukları alma konusunda İngiltere kütüphane camiasına yardımcı olmaktır. Örnek olarak, üyelerince çok önemli görülen ancak diğer arşivleme firmaları tarafından arşiv olarak önem verilmeyen kaynaklara sürekli erişimi garanti altına almayı hedeflemektedir.

Ücretleri nedir?

- Yayınevleri için bir ücret yoktur.
- UK LOCKSS Ortaklığına katılımın kurumsal fiyatı JISC Fiyat Bandına dayanır:

JISC Bandı	Üyelik ücreti (vergi hariç) 01.08.09 – 31.07.2010
A	£5,000
B	£3,750
C	£2,750
D	£2,250
E-J	£1,800

Daha fazla bilgi için bakınız: www.jisc-collections.ac.uk/catalogue/lockss.

Yararlarını ölçme

- Kütüphaneler kendi toplulukları için önemli olan materyal üzerinde mülkiyet ve kontrol hakkına sahiptir.
 - LOCKSS basılı dergi satın alırken yaptıkları gibi, kütüphanelerin lisansını aldıkları materyali toplama ve kontrol etmelerine izin verir.
- İçerik yerel düzeyde tutularak, sürekli erişim garanti edilir.
 - Kütüphaneler, kısa bir süre için bile olsa, yayınevinin sunucusu ile iletişim kurmada bir sorun yaşadıklarında arşivlenmiş içeriğe erişim sağlar.
 - İptal sonrası erişim de güvence altındadır.
- LOCKSS'a katılan yayınevi ve mevcut başlık sayısı hızla artmaktadır. Önemli sayıda daha küçük ve bu nedenle belki daha kırılgan yayınevleri de içeriklerini sunmaktadırlar. LOCKSS ayrıca daha büyük STM yayınevlerinden de içerik eklemeye devam etmektedir.
 - Bütün yaklaşımlara rağmen, belirli bir yayınevinin bütün başlıkları ya da bir başlığın bütün sayıları LOCKSS koleksiyonuna henüz dahil edilmemiş olabilir.
- Yaklaşımın oldukça dağınık yapısı, LOCKSS kurumlarının bireysel olarak başına gelebilecek olası sorunlara karşı içeriği korumayı hedefler.
- UK LOCKSS ortaklığı düşük bir ücretle sürekli teknik destek ve bilgi paylaşımı sunar.
- UK LOCKSS Ortaklığı, İngiliz toplumu için ulusal bir yaklaşım sunar, yurt dışındaki kurumlara bağımlılığını en aza indirir.

- LOCKSS, web ortamında yayınlamış bütün doküman, multi-medya ve veri formatlarını korumada on yıllık bir deneyime sahiptir.
- Korunan dosyalar güvenilir şekilde yönetilir ve uzun dönemde teknoloji değiştikçe ve dosya formatları kullanılamaz hale geldiğinde bir başka ortama taşınabilir.

2. CLOCKSS

Genel bilgi ve yönetim

CLOCKSS (Controlled LOCKSS) kütüphane ve yayınevleri arasında kâr amacı gütmeyen bir işbirliğidir (daha fazla bilgi için bakınız www.clockss.org). ‘Özel LOCKSS ağı’ olarak karanlık bir arşiv oluşturmak için LOCKSS yazılımını yayar, bu yazılım uluslararası toplum adına arşivleme rolünü kabul etmiş, uzun süredir hizmet veren bir takım kütüphaneler arasında küresel olarak dağıtılmaktadır. CLOCKSS 2006’da, 12 yayınevi ve yedi kütüphane kuruluşu tarafından finanse edilen iki yıllık bir proje dönemi sonunda tanıtılmıştır.

CLOCKSS arşivi yöntem, öncelik ve içeriğin ne zaman başlatılacağı konusunda karar veren CLOCKSS Yönetim Kurulundaki yayınevi ve kütüphane kurumlarından gelen eşit sayıda temsilci (şu anda her birinden 11) tarafından yönetilir.

2010 Ocak ayı itibarıyla, coğrafik olarak dağıtılmış arşiv nodları olarak görev alan kütüphane kurumları şunlardır:

Alberta Üniversitesi (Kanada), Hong Kong Üniversitesi (Çin), Edinburgh Üniversitesi (Avrupa), Ulusal Enformatik Enstitüsü (Japonya ve Kuzey Pasifik), Avustralya Ulusal Üniversitesi (Güney Pasifik), Indiana Üniversitesi, New York Halk Kütüphanesi, OCLC, Rice Üniversitesi, Stanford Üniversitesi, Virginia Üniversitesi (ABD).

Nasıl çalışır?

CLOCKSS yayınevleri tarafından sağlandığı şekilde kaynak veya sunum dosyalarını içine alır ve korur. Her bir arşiv nodunu, karanlık bir arşiv ağının parçası olarak iki sunucu yönetir. Yönetim kurulu tarafından yetki verildiğinde, EDINA (Edinburg Üniversitesi) ve Stanford Üniversitesi Kütüphanesindeki ev sahibi platformların ikisinden biri, tetiklenen (kullanım şartları oluşan) e-dergi içeriğini kullanıma sunar. Yayınevleri tetiklenen materyalin dünya çapında erişime açılacağı konusunda önceden hemfikirdir, ücret, kimlikleme ve yetkilendirme karmaşıklığı söz konusu değildir.

Erişim ne zaman başlatılır?

- İçeriğe artık online olarak erişilemez olduğunda, bunun terkedilmiş bir içerik olup olmadığına ilişkin karar CLOCKSS Panosuna konur.
- Tetikleyici durum onaylandığında içerik Creative Commons (CC) açık erişim lisansı altında ücretsiz olarak kullanıma verilir.
 - Şimdiye kadar üç adet yayınına son verilen dergi için erişim ‘tetiklenmiştir’ ve bütün CLOCKSS ev sahibi sitelerinde mevcuttur – bakınız www.clockss.org/clockss/Triggered_Content.
- Abone olunan içeriğe iptal sonrasında erişim CLOCKSS Arşivi’nin görev alanında değildir.

Kaç tane kütüphane ve yayınevi katılıyor?

Dünya çapında bağlantıyı garanti altına almak için arşiv nodu olarak görev alan 11 hizmetli kütüphane vardır, bu rakamın en az 15’e çıkarılması için planlar yapılmaktadır. Diğer bir 21

kütüphane de bağışlarıyla CLOCKSS'u mali olarak desteklemektedir ve bu desteği artırmak için planlar yapılmaktadır.

CLOCKSS'a katılan toplam 15 yayınevi vardır, bunlar e-dergi içeriğinin %60'ını tutmaktadır. Dünyanın en büyük açık erişim yayınevi BioMed en son katılan yayınevidir. Daha fazla yayınevi hem dergi kapsamını genişletmek hem de mali olarak destek vermek için dahil edilmektedir.

CLOCKSS'a katılanların en güncel bilgisi için www.clockss.org adresini ziyaret ediniz. Destekleyen bütün kurumlar CLOCKSS Yönetim Kurulu Danışma Konseyine bir temsilci atayabilirler.

İşletme modeli nedir?

CLOCKSS toplum yararına çalışan, sürdürülebilir ve küresel olarak dağıtılmış bir arşiv oluşturmayı başarmak için çalışan yayınevi ve kütüphanelerin tüzel kişiliğinde yönetilen bir işbirliğidir. Beş yıldan fazla bir süredir CLOCKSS masrafları karşılamak üzere bağış toplamayı ve zorlu ekonomik koşullarda materyallerin korunması riskini azatmayı hedeflemektedir. Zamanla katılım ücretlerinin azaltılması umuduyla kurulan bağış fonu, destekleyen kütüphaneler ve yıllık ücret ödeyen yayınevleri tarafından desteklenmektedir.

Maliyeti nedir?

- Kütüphanelerden gelen ve materyal bütçesinin büyüklüğüne dayanan, yıllık US\$450 ile US\$15.000 arası katkılar. Kütüphane konsorsiyumlarının katkıları özendirilmektedir.
- Yayınevlerinden gelen, kârlarına dayalı ve yıllık US\$1.000 ile US\$25.000 arası değişen katkılar.
- Ayrıca her bir makale başına \$0.25 'front files' dahil etme ücreti (back files ücretsiz), maksimum US\$75.000 ile sınırlı.

Yararlarını ölçme

- CLOCKSS toplumsal bir yapı yaklaşımı sağlar, üçüncü partiler değil hak sahipleri tarafından, onlar adına yönetilir.
 - Yayınevleri ve kütüphaneler, yöntemlere karar verme, öncelikler ve içeriğin ne zaman tetikleneceği konusunda eşit derecede söz sahibidir.
- CLOCKSS içeriği, kütüphane sektörü içinde tutar, uzun dönemli arşivleme sorumluluğunu kabul eden az sayıdaki köklü kütüphanelerden destek alır.
- 15 temel STM yayınevinden destek alır, bu sayının arttırılması planlanmaktadır.
- Herhangi bir yayınevi tarafından mevcudiyeti sona eren terkedilmiş içerik ücretsiz olarak herkese açılır.
 - Açık erişim kullanımını maliyeti düşürür ve sadece üye kütüphanelere değil bütün bilim dünyasına hizmet eder.
- CLOCKSS koruma modeli merkezi olmayan bir modeldir ve jeopolitik ve coğrafik olarak dağıtılmıştır.
- Korunan dosyalar güvenilir bir şekilde yönetilmekte ve uzun dönemde teknoloji değişikçe ve dosya formatları eskidikçe yeni ortama aktarılmaktadır.

4. Portico

Genel bilgi ve yönetim

Portico, bilimsel kayıtları koruma ve sürdürülebilir şekilde araştırma ve eğitimi geliştirmek için sayısal teknolojileri kullanma konusunda akademik topluma yardımcı olan kâr amacı gütmeyen bir kurum olan ITHAKA'nın bir hizmetidir. Portico 2002'de Andrew W. Mellon Vakfı tarafından, Vakfın taslak E-Dergi Arşivleme Programı üzerine (www.diglib.org/preserve/ejp.htm) bir proje olarak kuruldu. ITHAKA aynı zamanda basılı dergilerin sayısallaştırılması ve merkezi, toplum tarafından desteklenen bir depoda korunmasını yönetmede öncü olan JSTOR'un merkezidir. 20'den fazla ITHAKA elemanı kendini Portico'ya adanmış veya her gün katkıda bulunmaktadır. Akademik ve yayıncılık toplumundan, vakıflardan, ticari şirketlerden, devlet kurumlarından ve kâr amacı gütmeyen kurumlardan gelen uzmanlardan oluşan ITHAKA Mütevelli Heyeti Portico'dan sorumludur.

Nasıl çalışır?

Portico yayınevlerinden gelen kaynak ve web çalıştırma dosyalarını alır ve bunları uzun dönemli korur. Yayınevi üst veri ve tam metin dosyaları normalize edilir veya standart bir arşivleme formatına aktarılır ve asılları ile aktarılmış dosyalar yan yana korunur. Portico arşivindeki bütün içerik denetim amacıyla katılımcılara açıktır.

Bir katılımcının iptal sonrası erişim isteğini yerine getirmek üzere içerik bir web sitesi üzerinden sunulur, bu web sitesi JSTOR web sitesini sunan aynı takım tarafından yürütülür ve desteklenir. Bütün içerik bir OpenURL çözümleyici vasıtasıyla sunulur ve Portico bu içeriğe sorunsuz erişimi garantilemek için bütün linkleme firmaları ile birlikte çalışır.

Erişim ne zaman başlatılır?

- Bir yayınevi faaliyetini durdurduğunda, veya
- Bir yayınevi bir başlığı yayınlamayı bıraktığında, veya
- Bir yayınevi artık eski sayıları sunmadığında, veya
- Bir yayınevinin dağıtım/sunum platformunun başına bir felaket gelmesi ve sürekli arızası durumunda.
- Yayınevleri ayrıca iptal sonrası erişim isteklerinin Portico tarafından yerine getirilmesini de tercih edebilirler. Portico e-dergi başlıklarının %87'den fazlası ve e-kitap başlıklarının %100'ü için iptal sonrası erişim platformu olarak belirlenmiştir.

Kaç tane kütüphane ve yayınevi katılmaktadır?

Ocak 2010 itibarıyla, 2.000'den fazla topluluk ve derneği temsil eden 82 yayınevi 10.000'den fazla e-dergi başlığını ve 4 yayınevi de yaklaşık 30.000 e-kitap başlığını Portico'ya vermiştir. Portico'ya katılan 650 kütüphane vardır, bunlardan 11 tanesi İngiltere'dedir (kutu içindeki listeye bakınız).

2010 itibarıyla Portico'ya katılan İngiliz kütüphaneleri:

Canterbury Christ Church University
Imperial College London
King's College London
Liverpool John Moores University
London School of Economics
University College London

University of Bristol
University of Huddersfield
University of Liverpool
University of Nottingham
University of Oxford

İşletme modeli nedir?

Yayınevlerinden ve kurumlardan gelen ücretler Portico'nun finansmanında temel kaynaklardır, ayrıca vakıf ve devlet kurumlarından da fon almaktadır.

Ücretleri nelerdir?

JISC Koleksiyonları İngiltere kurumları için %5 indirimlidir:

JISC Bandı	Yıllık ücret (vergi hariç)
A	US\$12,250
B	US\$9,450
C	US\$7,250
D	US\$5,400
E	US\$4,200
F	US\$3,100
G	US\$1,500
H-J	US\$1,000

Portico kütüphane anlaşması beş yıllıktır. Bu zaman sonunda yıllık ücret makul bir artışa tabiidir ancak herhangi bir artış durumunda kütüphane yazılı bir mektupla anlaşmayı sonlandırabilir. Daha fazla bilgi için bakınız www.jisc-collections.ac.uk/catalogue/portico.

- Yayınevlerinin ödeyeceği ücret kazançlarına göre belirlenir ve yıllık US\$250 ile US\$75.000 arasında değişir.

Yararlarını ölçme

- Portico kütüphane adına içeriği korur ve yönetir, uzun süreli koruma garantisi verir.
- Ancak CLOCKSS gibi, geleneksel muhafaza rolleri açısından kütüphanelerin kültürel değişimini gerektirir.
- Yayınevinin bu seçeneği kabul etmesi sağlandığında, iptal sonrası erişim sunar (bakınız ('erişim ne zaman tetiklenir/başlatılır')).
- Yayınevi katılımı çarpıcı bir şekilde artmaktadır ve bazı temel STM yayınevleri katılmıştır. Bazı yayınevleri küçük dernekler adına yayın yapmakta ve bu içerik de korunmaktadır. Daha küçük yayınevleri ile anlaşmalar imzalanması kararlı bir şekilde devam etmektedir – Portico'ya katılan 82 yayınevinden 46 tanesinin yıllık kârı \$1.000,00'ın altındadır. Ancak bazı eleştirmenler, temel uluslararası yayınevleri kapsandıktan sonra başlık ve yayınevi kapsamının daha çok ABD-merkezli olacağına inanmaktadır.
- Portico arşiv ve içeriği günlük olarak yönetmektedir ve uzun dönemde teknoloji değiştikçe ve dosya formatları eskidikçe dosyalar aktarılacaktır. 'Look and feel – bak ve hisset' türü orijinal HTML formatı devam ettirilmeyecektir.
- Koninklijke Bibliotheek (Hollanda Milli Kütüphanesi) ile yapılan Portico arşivinin çevrim dışı bir replikasının korunması anlaşması Portico'nun güvenilirliğini güçlendirmektedir.

- Portico, NESLi2 ve NESLi2 Küçük ve Orta lekli Yayınevi (SMP) paketlerinin %59M'unun içeriğini korumaktadır.
- (Tartışmalı olarak) adil bir iř modeli sunmaktadır, kütüphanelerin yanı sıra yayınevleri de masraflara katılmaktadır. Fakat bazıları gelir için yayınevlerine bağımlılığı zayıflık olarak görmekte ve bazı İngiltere kütüphaneleri için yıllık ücret diğer seçeneklere göre yüksek olabilmektedir.

Katılımcı ve ücretler tablosu (Ocak 2010 itibarıyla)

Çözüm	Katılımcı Yayınevi Sayısı	Dünya çapında katılan kütüphane sayısı	Katılan İngiltere Kütüphane sayısı	Yayınevleri için yıllık ücret (gelire bağlı olarak)	Kütüphaneler için yıllık ücret
UK LOCKSS Ortaklığı	400	200	20	Ücret yok	İngiltere Kütüphaneleri için JISC bandına göre £1800- £5000 arası
CLOCKSS	21 (daha fazla planlanmaktadır)	38	1	\$1000 - \$25.000 arası artı \$0.25 makale başına (üst toplamı US \$75.000)	Kütüphanenin materyal bütçesine göre US\$450- US15.000 arası
Portico	82 (2000'den fazla topluluk ve dernekleri temsil eden)	650	11	US\$250- US\$75.000 arası	İngiltere kütüphaneleri için JISC bandına göre US\$1.000- US\$12.250 arası

Tetikleyici Durum	LOCKSS	CLOCKSS	PORTICO
Kütüphane aboneliği keser ve abone olduğu döneme ait eski sayılara erişmek ister	Evet	Hayır	İptal sonrası erişim katılan yayınevi ve kütüphanelerin bir hizmeti olarak sağlanır. Eğer bir kütüphane Portico ortaklığına son verirse, Portico üzerinden iptal sonrası içerik erişim hakkını kaybeder.
E-dergi veya onun eski sayıları artık yayınevinden sağlanamıyor	Evet	Evet. Başlık herkese açılacaktır.	Evet. Başlık önceden abone olsun olmasın aktif bütün katılımcılara açılacaktır.
Yayınevi faaliyetine son verdi ve e-yayın artık yayınlanmıyor	Evet	Evet. Başlık herkese açılacaktır.	Evet. Başlık önceden abone olsun olmasın aktif bütün katılımcılara açılacaktır.
Yayınevinin faaliyet/sunucularının başına felaket gelmesi	Evet	Evet. Yayınevinin hizmet verememesi durumunda	Evet. Yayınevinin hizmet veremeyecek duruma gelmesinde sağlar
Yayınevinin faaliyet/sunucularının geçici olarak çökmesi	Evet	Hayır	Hayır

Hangi NESLi2 ve NESLi2 SMP yayınevleri e-dergi arşivleme programlarına katılmaktadır?

2010 Ocak itibarıyla aşağıdaki NESLi2 ve NESLi2 SMP yayınevleri e-dergi arşivleme programlarına katılmaktadır:

		LOCKSS	CLOCKSS	Portico	
		Katılım?	Katılım?	Katılım	İptal sonrası erişim?
AAAS Science Online	NESLi2				
American Chemical Society	NESLi2			e	
American Institute of Physics	NESLi2		e	e	
American Society of Civil Engineers	NESLi2SMP			e	
Annual Reviews	NESLi2	e		e	
Australian Academic Press	NESLi2SMP			e	e
Berg Publishers	NESLi2SMP	e			
Berkeley Electronic Press (Bepress)	NESLi2SMP	e	e	e	e
BMJ Publishing Group	NESLi2	e			
Brill	NESLi2SMP			e	
British Psychological Society	NESLi2	e			
Cambridge University Press	NESLi2			e	
Cell Press	NESLi2			e	
Duke University Press	NESLi2SMP	e		e	e
Earthscan	NESLi2SMP				
Edinburgh University Press	NESLi2SMP	e		e	e
Elsevier	NESLi2		e	e	
Expert Reviews	NESLi2SMP				
Future Medicine	NESLi2SMP				
Geological Society of America	NESLi2SMP	e			
Hart Publishing	NESLi2SMP				
Institute of Physics Publishing	NESLi2	e	e	e	
IOS Press	NESLi2SMP				
Karger	NESLi2SMP				
Maney Publishing	NESLi2SMP	e			
MIT Press	NESLi2SMP	e		e	e
Liverpool University Press	NESLi2SMP				
Multi-Science Publishing	NESLi2SMP				
Nature Publishing Group	NESLi2		e	e	
New England Journal of Medicine	NESLi2				
Now Publishers	NESLi2SMP				
Oxford University Press	NESLi2	e	e	e	e
Professional Engineering Publishers	NESLi2SMP				

Project Muse	NESLi2				
Royal Society of Chemistry	NESLi2	e	e	e	
Royal Society of Medicine Press	NESLi2SMP	e		e	e
SAGE Publications	NESLi2	e	e	e	
SPIE	NESLi2SMP				
Springer			e	e	
University of California Press	NESLi2SMP	e		e	e
Walter de Gruyter	NESLi2SMP			e	
Wiley-Blackwell	NESLi2	e	e	e	e
Toplam		17	10	23	9
Toplam NESLi2 ve NESLi2 SMP yayınevlerinin oranı		%40.48	%23.81	%54.76	%21.43

Bu liste online olarak güncellenecek ve şu adreste sunulacaktır:
www.jisc-collections.ac.uk/archiving/participation

5. Ek: British Library'nin Rolü

British Library, gerekli mekanizmaların yerinde olduğunu garanti altına almak için diğer yasal derleme kütüphaneleriyle çalışmaktadır. British Library Sayısal Kütüphane Programı'nın (www.bl.uk/aboutus/stratpolprog/digi/dom/) ana hedefi, satın almadan erişime kadar, sayısal içerik depolamayı bütün yönleriyle yönetecek bir sistem yaratmaktır. Sistemin gücünü destekleyen anahtar unsur içeriğin üç yerde kopyalanmasıdır: Bosto Spa ve St Pancras'daki British Library binaları ve Aberystwyth'deki Galler Milli Kütüphanesi. 2010'da bir sonraki yer olarak İskoçya Milli Kütüphanesi ilan edilecektir. British Library ayrıca içeriklerini gönüllü olarak vermek isteyen küçük bir grup yayınevi ile de çalışmaktadır. Bu sistem e-dergilerin uzun dönemli korumasını sağlarken, Kütüphane UK Araştırma Yedekleme projesi kapsamında, basılı kopyaları toplamaya devam etmektedir ve kullanımı düşük basılı araştırma dergilerini uzun dönemli tutma, depolama ve erişim sağlama amacıyla doğrudan HE (Yüksek Öğrenim) sektörü ile çalışmaktadır. Bilimsel dergilerin içeriğini uzun dönemli korumak ve bunlara erişim sağlamak İngiltere yasal derleme kütüphanesi olarak British Library'nin kanunla belirlenmiş görevinin en temel parçasıdır. Ek olarak, Kütüphane kendi derleme içeriğine çok sayıda bilimsel dergiyi satın alarak veya lisansını alarak takviye yapmakta ve daha çok belge sağlama hizmeti üzerinden bu materyale erişim sağlamaktadır. British Library, daha çok 2003 Yasal Derleme Kütüphaneleri Kanununun (www.opsi.gov.uk/acts/acts2003/ukpga_20030028_en_1) hükmü ile 'ülkenin belleği' olarak görevini yerine getirebilmektedir. Ancak, bu Kanun 'düzenlemeler yapılanaya kadar basılı olmayan eserlerin yayınevlerinin bu eserlerini derlemeye vermeleri gerekmeyecektir' demektir. Düzenlemelerin makul ve yayınevleri ve yasal derleme kütüphaneleri tarafından yerine getirilebilir olmasını sağlamak için, İngiliz Hükümeti kanıt toplama süresi vermiştir. Geçici düzenlemeler hakkında daha fazla bilgi için lütfen bakınız: www.bl.uk/aboutus/stratpolprog/legaldep/index.html

Hızlı linkler

CLOCKSS

www.clockss.org

JISC Collections tarafından e-Dergi Arşivleme Çözümlerinin Karşılaştırmalı raporu hazırlanmıştır ve Mayıs 2008'de yayımlanmıştır.

www.jisc-collections.ac.uk/archiving/ejournalarchiving

EDINA

www.edina.ac.uk

'e'nin anlamının ephemeral (gelip geçici) olmadığını sağlama: e-dergi arşivleme çözümleri hakkında pratik bir rehber

www.jisc-collections.ac.uk/archiving

JISC Collections

www.jisc-collections.ac.uk

e-Dergi arşivleme programlarına katılan NESLi2 ve NESLi2 SMP yayınevlerinin listesi

www.jisc-collections.ac.uk/archiving/participating

LOCKSS

www.lockss.org

Portico

www.jisc-collections.ac.uk/catalogue/portico

The British Library

www.bl.uk/

UK LOCKSS

www.jisc-collections.ac.uk/catalogue/lockss ve

<http://edina.ac.uk/lockss/>